

OLIIY TA'LIMDA ADABIYOT FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH

Urganch Ranch texnologiya universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)

fakulteti 23.01guruh talabasi

Komilova Shahzoda

Urganch Ranch texnologiya universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)

fakulteti 23.01guruh talabasi

Abdullayeva Dilrabo

Annotatsiya: Oliy ta'limda adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish masalasi, bugungi kunda ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Adabiyot fani nafaqat til va nutq ko'nikmalarini rivojlantirish, balki o'quvchilarning fikrlash, ijodkorlik va estetik sezgi darajasini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy metodlar esa o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, ularni mustaqil fikrlashga undash va adabiy asarlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: adabiyot, zamonaviy texnologiyalar, metodlar, tanqidiy fikrlash, fikr, adabiy asarlar, mustaqil fikrlash.

Adabiyot fani, insoniyatning fikrlash, his-tuyg'ularni ifoda etish va madaniy merosni o'rganish jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lgan sohalardan biridir. U nafaqat badiiy asarlarni o'rganish, balki ularning yozilish kontekstini, mualliflarning niyatlarini va asarlarning ta'sirini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Adabiyot fani, tarixiy,

ijtimoiy va madaniy jihatdan insoniyatning rivojlanishini o'rganish va tushunishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Adabiyot fani, o'zining ko'p qirraliligi bilan ajralib turadi. U badiiy asarlarni, she'riyatni, prozani, dramaturgiyani va boshqa adabiy janrlarni o'z ichiga oladi. Har bir janr o'ziga xos uslub va mazmun bilan ajralib turadi, bu esa talabalarga turli xil fikrlar va g'oyalarni o'rganish imkoniyatini beradi. Adabiyot fani, o'z ichiga olgan ko'plab adabiy asarlar orqali insoniyatning turli davrlardagi fikrlash tarzini, axloqiy qadriyatlarini va ijtimoiy muammolarini o'rganishga yordam beradi. Adabiyot fani, shuningdek, til va nutqning rivojlanishi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Adabiyot orqali tilning boyligi, uning qoidalari va ifoda usullari haqida chuqur bilim olish mumkin. Talabalar adabiyot fanida o'qish, yozish, tahlil qilish va muhokama qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu ko'nikmalar, nafaqat adabiyot sohasida, balki hayotning boshqa jabhalarida ham foydali bo'ladi. O'z fikrini aniq va ravon ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va muammolarni hal qilishda adabiyot fani o'rgatadigan ko'nikmalar juda muhimdir.[1]

Adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy metodlardan biri, muammoli o'qitish usuli hisoblanadi. Bu usul o'quvchilarga adabiy asarlarni tahlil qilish, muallifning niyatini anglash va asar ichidagi muammolarni o'rganishga imkon beradi. Muammoli o'qitish jarayonida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari, bahs-munozaralarda ishtirok etishlari va bir-birlaridan o'rganishlari mumkin. Bu metod, shuningdek, o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va ularni adabiy asarlarni faqat o'qish bilan cheklamasdan, ularni chuqurroq tahlil qilishga undaydi. Interfaol ta'lim metodlari ham adabiyot fanini o'qitishda keng qo'llanilmoqda. O'quvchilarni guruhlariga bo'lib, ular orasida muhokama, rol o'ynash yoki adabiy asarlarni dramatisatsiya qilish orqali o'qitish, o'quvchilarning ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Masalan, adabiy asarlarni sahnalashtirish, o'quvchilarga o'z rollarini o'zlariga mos ravishda ijro etish imkonini beradi. Bu esa, o'quvchilarning asarni yanada chuqurroq tushunishlariga va muallifning fikrlarini his qilishlariga yordam beradi.[2]

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ham adabiyot fanini o'qitishda samarali usul hisoblanadi. Internet, multimedia vositalari, video va audio materiallar orqali o'quvchilarga adabiy asarlarni tanishtirish, ularni yanada qiziqarli va interaktiv qilish mumkin. Masalan, o'quvchilar adabiy asarlarning film yoki video versiyalarini tomosha qilishlari, onlayn muhokamalarda ishtirok etishlari yoki adabiy asarlar bo'yicha interaktiv testlar va viktorinalarda qatnashishlari mumkin. Bu usul, o'quvchilarning adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Kreativ yozuv metodlari ham adabiyot fanini o'qitishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarga adabiy asarlarni o'qib, o'z fikrlarini yozma ravishda ifoda etish imkoniyatini berish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. O'quvchilar o'z hikoyalarini, she'rlarini yoki esselarini yozish orqali o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari, o'z uslubini rivojlantirishlari va adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshirishlari mumkin. Bu metod, shuningdek, o'quvchilarning yozma nutq ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi.[3]

Adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish, shuningdek, o'quvchilarning madaniy va tarixiy kontekstni tushunishlariga ham yordam beradi. Adabiy asarlar ko'pincha o'z davrining ijtimoiy, siyosiy va madaniy muammolarini aks ettiradi. O'quvchilar adabiy asarlarni o'rganish jarayonida, ularning zamoniga xos muammolarni, urf-odatlarini va qadriyatlarini o'rganishlari mumkin. Bu esa, o'quvchilarning kengroq dunyoqarashini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy metodlar o'quvchilarning o'zaro hamkorligini kuchaytiradi. O'quvchilar o'rtasida fikr almashish, muhokama qilish va bir-birlaridan o'rganish jarayonida, ularning ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning o'z fikrlarini boshqalarga etkazish qobiliyatini oshiradi va ularni jamoaviy ishga tayyorlaydi. Zamonaviy metodlar yordamida o'qitish jarayonida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish ham muhim ahamiyatga ega. Adabiyot fani ko'pincha o'quvchilarga qiyin ko'rinishi mumkin, ammo interfaol va kreativ yondashuvlar orqali o'quvchilarni qiziqtirish va ularning ishtirokini oshirish mumkin.

O'quvchilar o'zlarini adabiyotga jalb etishlari, yangi narsalarni o'rganishlari va o'z fikrlarini ifoda etishlari uchun motivatsiya topadilar.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'limda adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, tahliliy ko'nikmalarini va estetik sezgi darajasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Muammoli o'qitish, interfaol ta'lim, zamonaviy texnologiyalar, kreativ yozuv va boshqa metodlar yordamida o'quvchilar adabiy asarlarni yanada chuqurroq tushunishlari, o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari va adabiyotga bo'lgan qiziqishlarini oshirishlari mumkin. Bu jarayon, nafaqat ularning bilimlarini mustahkamlash, balki shaxs sifatida rivojlanishlariga ham yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva, M. (2020). "Zamonaviy ta'lim metodlari: nazariya va amaliyot". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Sultonova, D. (2021). "Adabiyot o'qitish metodikasi: yangi yondashuvlar". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Tursunov, X. (2019). "Oliy ta'limda interfaol metodlar". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Qodirov, A. (2022). "Adabiyot fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalar". Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti.
5. Rahmonova, S. (2023). "Kreativ yozuv metodlari: nazariy va amaliy jihatlar". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.
6. Isroilov, E. (2020). "Muammoli o'qitish usullari va ularning adabiyot fanida qo'llanilishi". Andijon: Andijon davlat universiteti.

7. Nurmatova, L. (2021). "Adabiyot va madaniyat: o'qitish metodlari". Toshkent: O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti.
8. Xudoyberdiyeva, Z. (2022). "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va adabiyot o'qitish". Qarshi: Qarshi davlat universiteti.